

'Bodem te veel black box'

Iedereen onderkent het belang van een gezonde bodem, maar tegelijkertijd weten we er veel te weinig van. Dat zegt IJzebrand Rijzebol, akkerbouwer in Zijldijk en voorzitter van Actieplan Aaltjesbeheersing. Het plan Bodem Vitaal! moet daarin verandering brengen.

Copyright foto

1. Samen met Piet Boonekamp van Wageningen UR heeft u het plan Bodem Vitaal! aangeboden aan de vaste commissie van LNV van de Tweede Kamer. Wat is de kern van het plan?

„De ondertitel van het plan luidt: Naar het begrijpen en sturen van bodemvitaliteit. Dat zegt eigenlijk alles. We willen fundamenteel onderzoek naar bodemvitaliteit.”

2. Wat is bodemvitaliteit?

„Een vitale bodem is een bodem waarin alles wil groeien en waar voor een goede groei weinig maatregelen nodig zijn. Maar wat daarvoor nodig is, aan welke voorwaarden die bodem moet voldoen, dat zijn nu juist ook onze vragen. Bodemvitaliteit is essentieel voor alle plantengroei, maar waarom groeit iets op de ene plek goed en op de andere plek slecht? Waarom veroorzaakt een aaltjespopulatie op het ene perceel schade en op een ander perceel, waar tien keer meer van dezelfde aaltjes zitten, niet? Te vaak hebben we geen antwoorden op dergelijke vragen. De bo-

dem is nog een black box. We stoppen er iets in en halen er iets uit, maar we weten niet precies wat er ondertussen gebeurt. We hebben geen idee van alle micro-organismen en processen in de bodem, laat staan van de interacties en de balansen. Toch bepaalt dat grote geheel de bodemvitaliteit.”

3. Waarop richt zich het fundamentele onderzoek?

„Het is de bedoeling om de bodem, en dan met name de vele micro-organismen, in kaart te brengen. Tot voor kort wisten we niets van die micro-organismen. Met nieuwe onderzoekstechnieken kunnen we veel meer informatie boven water halen en kunnen we de bodems karakteriseren. We weten bijvoorbeeld van enkele organismen dat ze een rol spelen bij de weerbaarheid tegen bacteriën en schimmels. Dat is het topje van de ijsberg. Bodem Vitaal! gaat op zoek naar zo veel mogelijk indicatoren voor bodemweerbaarheid. Uniek is dat we ook willen onderzoeken hoe we op die bodemweerbaarheid kunnen sturen.”

4. Vanuit welke invalshoek is dit plan geschreven?

„Er zitten duidelijk drie componenten in: aaltjesbeheersing, functionele agrobiodiversiteit en natuurontwikkeling.”

5. Waar komen deze componenten samen?

„Bij alledrie de componenten hebben we vanuit de praktijk vragen waarop de onderzoekers geen antwoord hebben. Als we één vraag stellen en de wetenschappers halen hun schouders op, dan is dat prima. Als ze vaker hun schouders ophalen, word ik nieuwsgierig. Dat vraagt om onderzoek naar de kennishiaten.”

6. Kunt u praktische voorbeelden geven van de kennishiaten die u tegenkomt?

„We geven al snel aaltjes overal de schuld van. Maar binnen het Actieplan Aaltjesbeheersing hebben we aanwijzingen dat er andere omstandigheden zijn die bepalen of een gewas schade ondervindt van een bepaalde aaltjespopulatie. Waarschijnlijk kunnen we de schadeproblematiek op een andere manier oplossen dan met grondontsmetting. Maar hoe of wat, dat weten we niet. Daarnaast zit ik in de stuurgroep Functionele Agrobiodiversiteit (FAB). We zien dat een natuurstrook effect heeft op de teelt naast

die strook. Daar kunnen we iets mee. Maar nu willen we ook in de bodem kijken, zien of door de natuurstrook de balansen tussen micro-organismen zijn veranderd en welke effecten dat heeft op de grond waar de gewassen groeien. En in de natuur tenslotte zien we soms een zeer eenzijdige begroeiing. Bijvoorbeeld op een groenstrook waar kleine boompjes zijn geplant. Soms is het hele perceel binnen een jaar vergeven van de distels. Of het stikt er van de brandnetels. Het is nooit een diverse vegetatie, altijd overheerst één soort. Het evenwicht is totaal weg. Hamvraag is: waar komt die rotzooi vandaan en hoe hebben we het zo veroorzaakt?”

7. Dat zijn toch nog steeds afzonderlijke vraagstukken?

„De overeenkomende factor is de bodem. Kennelijk heeft de ene bodem op bepaalde momenten een enorme vitaliteit terwijl een andere bodem, die niet veel anders lijkt, geen vitaliteit meer heeft. Waarom is dat zo, hoe kunnen we sturen in de bodemvitaliteit of, nog beter, hoe kunnen we in de bodem vitaliteit aanbrengen?”

8. Hoe bestaat het dat we in onze kenniseconomie met deze kennishiaten kampen?

„Dat vroegen de leden van de kamercommissie ook. Maar: hoe meer je weet, hoe meer vragen je krijgt. Er moet nog steeds veel onderzoek hiernaar gebeuren en dat mogen we ook best toegeven. Aan de andere kant, we hoeven ook niet alles te weten. Hoe bepaalde dingen ontstaan, bijvoorbeeld. We moeten wel weten wat de gevolgen zijn van bepaalde maatregelen.”

9. Waarom ligt de focus niet eerst op het belangrijkste knelpunt, de aaltjes?

„Willen we draagvlak krijgen bij de financiers voor fundamenteel onderzoek, dan moeten we een toegevoegde waarde geven aan dat onderzoek. Dat kan door de natuur erbij te betrekken. Hoewel de landbouw op zich volgens mij belangrijk genoeg is. Er wordt wel eens het tegendeel gesuggereerd, maar dat is onzin. We dragen 10 procent bij aan het nationaal product. Wereldwijd zijn we de kraamkamer van de land- en tuinbouw. We hebben een belangrijke positie bij de veredeling van onder meer aardappelen, groenten en bloembollen. Die voorsprong willen we houden.”

10. Is het nu de juiste tijd om zo'n project te lanceren?

„De crisis komt slecht uit, want om werkelijk resultaten te boeken met het fundamentele onderzoek hebben we 50 miljoen euro nodig; tien jaar lang 5 miljoen per jaar. In Nederland hebben we de goede regel dat de overheid fundamenteel onderzoek betaalt en dat de resultaten daarvan openbaar zijn. We kunnen de uitkomsten van het onderzoek dus meteen toepassen in praktijkonderzoek. FAB bijvoorbeeld is praktijkonderzoek. Aan de andere kant is de tijd nu rijp omdat de boeren er klaar voor zijn. We voelen de druk vanuit de praktijk.”